

Den klassiske Nationaløkonomi og dens Modstandere.

Dr. R. Schüller: Die klassische Nationalökonomie und ihre Gegner. Zur Geschichte der Nationalökonomie und Socialpolitik seit A. Smith. Berlin, Carl Heymanns Verlag. 1895.

At den saakaldte klassiske Nationaløkonomi temmeligt stadigt i de sidste Decennier er bleven ikke ganske retfærdigt bedømt af de moderne, toneangivende — især tyske — Nationaløkonomer, er ofte blevet fremhævet. Endog indenfor den historiske Skole — til hvilken dog den nu i Tyskland sædvanlige Bedømmelse af den klassiske Nationaløkonomi først og fremmest maa føres tilbage — have af og til mere moderate Videnskabsmænd følt sig foranledigede til at gøre Indsigelse mod Berettigelsen af de paa Adam Smith og Ricardo og disses Disciple rettede Angreb. Roscher har f. Ex. taget Ricardo stærkt i Forsvar, har karakteriseret ham som »ein volkswirtschaftlicher Klassiker in so eminentem Sinne, dass er niemals veralten kann«, og har udtalt, at den ricardoske Methode kunde være meget fordelagtig for den tyske Nationaløkonomi,

Den klassiske Nationaløkonomi og dens Modstandere.

Dr. R. Schüller: Die klassische Nationalökonomie und ihre Gegner. Zur Geschichte der Nationalökonomie und Socialpolitik seit A. Smith. Berlin, Carl Heymanns Verlag. 1895.

At den saakaldte klassiske Nationaløkonomi temmeligt stadigt i de sidste Decennier er bleven ikke ganske retfærdigt bedømt af de moderne, toneangivende — især tyske — Nationaløkonomer, er ofte blevet fremhævet. Endog indenfor den historiske Skole — til hvilken dog den nu i Tyskland sædvanlige Bedømmelse af den klassiske Nationaløkonomi først og fremmest maa føres tilbage — have af og til mere moderate Videnskabsmænd følt sig foranledigede til at gøre Indsigelse mod Berettigelsen af de paa Adam Smith og Ricardo og disses Disciple rettede Angreb. Roscher har f. Ex. taget Ricardo stærkt i Forsvar, har karakteriseret ham som »ein volkswirtschaftlicher Klassiker in so eminentem Sinne, dass er niemals veralten kann«, og har udtalt, at den ricardoske Methode kunde være meget fordelagtig for den tyske Nationaløkonomi,

»da (Hand aufs Herz!) gerade die heutzutage vorherrschenden Richtungen, die historisch-statistische und die praktisch-politische nur allzusehr zu einer gewissen Verschwommenheit der theoretischen Analyse hinneigen«. Men denne Udtalelse blev taget Roscher ilde op, og de øvrige Udtalelser i lignende Retning fra andre Repræsentanter for den historiske Skole have heller ikke nyttet stort, hvad jo var ret naturligt, naar de udgik fra Forfattere, som selv dog, omend i mildere Form, fremsatte de Anker mod den klassiske Nationaløkonomi, hvis extreme Formuleringer de dadlede. Ogsaa Repræsentanterne for den østrigske Skole, og blandt tyske Nationaløkonomer især Ad. Wagner, have oftere forsøgt at lade Sandheden komme til sin Ret i Dommen over Ad. Smith og hans Retning, — men dog bedømmes den klassiske Nationaløkonomis videnskabelige og socialpolitiske Stilling atter og atter ganske uretfærdigt. Grunden hertil er ofte slet og ret Uvidenhed. I det foreliggende lille Skrift, 71 Sider stort, søger Dr. Schüller at hjælpe paa denne Mangel. »Man maa,« siger han, »lade Klassikerne selv — Smith, Say, Ricardo, Malthus — komme til Orde igen, særligt i de Spørgsmaal, hvor de have været Genstand for de heftigste og, som det vil vise sig, ganske uberettigede Angreb fra den historiske Skoles Side«. I dette Øjemed er hans Bog da fyldt med en stor Mængde Citater og Henvisninger. Hvor meget der derved vil opnaas, er et andet Spørgsmaal: det maa nemlig vel mærkes, at Angrebene ikke udelukkende skyldes Uvidenhed, men ogsaa i

stort Omfang Partifanatisme. Under alle Omstændigheder er hans lille Bidrag til Nationaløkonomiens og Socialpolitikens Historie siden Adam Smith dog al Anerkendelse værd. Bogen har desuden mere end en blot literærhistorisk Interesse. For Udviklingen af den nationaløkonomiske Theori er en rigtig Opfattelse af den klassiske Nationaløkonomi ogsaa af Vigtighed. »Den nationaløkonomiske Theoris videre Udvikling paavirkes paa en uheldig Maade ved den urigtige Dom over de klassiske Lærdomme, thi de med Urette i de sidste Decennier mod den klassiske Nationaløkonomi og dennes Methode rettede Bebrejdelser afgive en betydelig Støtte for vor Tids idefjendtlige, empiristiske Strømning, — en Strømning, der skarpest træder frem i den historiske Skole, og som i alle Nutidens socialvidenskabelige Retninger viser sig i en tiltagende Slappelse af den videnskabelige Aandsvirksomhed.« »Ogsaa vidtgaaende praktiske Konsekvenser hænge sammen med den historiske Skoles Dom over den klassiske Nationaløkonomi. Den historiske Skoles Opfattelse af den smithske økonomiske Politik afgiver en vigtig Støtte for den nu raadende principløse Opportunitetspolitik, der fører til en Indsnævring af Koalitionsretten, til en reaktionær Agrar- og Næringslovgivning, til en Udvidelse af de indirekte Skatter og til ufyldestgørende Socialreformer.« Saaledes har det sin ganske betydelige Interesse at faa de historiske Nationaløkonomers Dom over den klassiske Nationaløkonomi korrigeret, og Dr. Schüllers Forsøg i denne Retning fortjener Paaskønnelse.

Først henviser Schüller eksempelvis til Brentanos bekendte Karakterisering af den klassiske Nationaløkonomi — i det i Nationaløkonomisk Tidsskrift XXVII, 144 fg. anmeldte Foredrag — hvorefter »den klassiske Nationaløkonomi har skabt et af alle Stilling-, Klasse-, Nationalitet- og Kultur-Særegenheder uberørt Menneske. Den kender ikke Forskel paa Bonde og Købmand; den udannede Proletars Instinkter er i dens Øjne ikke forskellige fra det forfinede Kulturmenneskes. Race-, Religions-, Tids-Forskel existerer ikke for den. Dens Psykologi kender kun to Drivfjedere til Menneskets Handlinger: Erhvervsdriften og den endnu stærkere Kønndrift... De franske Fysiokrater, Ad. Smith, Ricardo og den klassiske Nationaløkonomis øvrige Førere uddrage den fulde Konsekvens af denne Opfattelse. Der er ikke Tale om, at de skulde indrømme, at den individuelle Dumhed, der kunde forhindre Forstaaelsen af, hvad der er fordelagtigst, skulde have en Forskel mellem Doktrinerne og Menneskenes virkelige Handlingen til Følge. Alle Mennesker, Filosofen saavel som Lastdrageren, ere fra Fødslen af, efter deres Mening, lige begavede; Enhver beherskes ogsaa i samme Grad af Begærligheden efter at samle Rigdom; da Alle ere lige, ser Enhver bedst, hvad hans Fordel udkræver. Og derfor opstilles Forlangendet om Afskaffelsen af alt Formyndervæsen, da dette ikke er andet end en uforskammet Anmasselse.« O. s. fr. Og lignende Udtalelser hos andre af den klassiske Nationaløkonomis Modstandere. Schüller viser nu, Punkt for Punkt, hvorledes det forholder sig med

den »Abstraktion fra kulturelle, tidslige og stedlige Forhold«, der forekastes den klassiske Nationaløkonomi. I Virkeligheden ere Brentanos Beskyldninger saa haarrejsende, at mange vel ville mene, at de ikke skulle forstaas bogstaveligt; men Schüller viser ogsaa, at Bortfortolknings-Forsøgene her ere forgæves. Der er rejst en Beskyldning mod den klassiske Nationaløkonomi, som ikke holder Stik, men som er bleven fremsat saa ofte og med en saadan Bestemthed, at den i høj Grad har paavirket »den offentlige Mening«.

Hos A. Smith findes følgende Udtalelse: »Forskellen i naturlige Talenter hos de forskellige Mennesker er i Virkeligheden meget mindre, end den synes os; og den meget forskellige Aand, der synes at adskille Folk i forskellige Stillinger, er i mange Tilfælde ikke saa meget Aarsag til som Virkning af Arbejdsdelingen. Forskellen mellem de mest ulige Karakterer, mellem en Filosof og en almindelig Lastdrager, for Exempel, synes at skyldes ikke saa meget Naturen som Sædvane, Skik og Opdragelse,« (»seems to arise not so much from nature, as from habit, custom and education«). Af disse Sætninger uddrager Knies den Slutning: »Smith tror, at Menneskene fra Naturen af ere ens organiserede«; Brentanos erklærer: »Smith lærer, at alle Mennesker ere ens«; og Schmoller: »de klassiske Nationaløkonomer — med selve Adam Smith i Spidsen — gaa ud fra den Tanke, at alle Mennesker ere ens.« Og dog ligger der netop i selve den citerede Udtalelse, at Menneskene ikke ere ens, — ganske bortset fra,

at A. Smith (og efter ham hans Disciple) baserer en stor Del af sin Lære paa Erkendelsen af den Kendsgerning, at der blandt Menneskene findes »the most dissimilar geniuses.« Hint de historiske Nationaløkonomers Hovedcitater taler lige imod det, som det anføres til Støtte for, imod det nemlig, at Smith betragter alle Mennesker som ens og »kun har det abstrakte Menneske i det lufttomme Rum for Øje« (Brentano).

I det Hele taget er den klassiske Nationaløkonomis Angribere ikke heldige med deres Citater. Deres Beskyldninger mod den klassiske Nationaløkonomi — at den helt abstraherer fra Kultur-, Tids- og Sted-Forskelligheder, fra de mellem Menneskene bestaaende Forskelligheder, fra alle andre Motiver end Egennyttens, fra alle Interesse-Modsætninger — støttes kun i ringe Grad ved Citater; — og komme de undtagelsesvis med saadanne, ere de just ikke altid rigtige. Her et Exempel:

Medens Smith, Ricardo, Malthus, Say atter og atter fremhæve de uundgaaelige Interesse-Kampe, de stadigt forekommende Kollisioner mellem de enkelte Individens, de forskellige Klassers, de forskellige Nationers modstridende Interesser, og særligt Kollisionerne mellem Privat- og Samfunds-Interesserne, beskyldes de dog bestandigt for at overse disse Kollisioner, og Beskyldningen støttes ved følgende Hovedcitater af »Wealth of Nations«: »Ethvert Menneske tænker stedse paa at udfinde den fordelagtigste Anvendelse af den Kapital, som han raader over. Han har kun sin egen Fordel, ikke Samfund-

ets for Øje; men Betragtningen af hans egen Fordel fører ham naturligen, eller snarere nødvendigvis til at foretrække den Anvendelse, der er mest fordelagtig for Samfundet.« »Forfølger hver Enkelt sin egen Interesse, saa fremmer han Samfundets langt virksommere, end om han virkelig havde det Formaal at fremme denne.« (Saaledes citeret f. Ex. af Hildebrand). »Enhver stræber kun efter den største Fordel for sig selv, men ledes derved af en usynlig Haand til at fremme et Formaal, som han ikke havde sat sig.« (Saaledes citeret f. Ex. af Held).

Fornuftigt forstaaede, ligger der i disse Sætninger i Virkeligheden ikke Andet, end hvad enhver Tænkende maa finde rigtigt. Finder man, at Udtalelserne gaa for vidt, er det fordi man i dem vil se en Paastand om, at Privatinteressen altid, uden Undtagelse, maa harmonere med Almeninteressen. At Smith imidlertid ikke har villet paastaa sligt, kan ses af mange andre klare Udtalelser hos ham. De nys citerede Sætninger kunde da let, om fornødent, modbalanceres ved andre Citater. Men dette er slet ikke nødvendigt, — allerede af den Grund: at Smith slet ikke har sagt, hvad man har lagt ham i Munden. Det første Citat er reven ud af Sammenhængen; umiddelbart forud for det har Smith netop forklaret, at »Monopol paa det hjemlige Marked ofte i høj Grad opmuntrer den særlige Art af Industri, der nyder godt af det . . . men om det forøger Samfundets almindelige Industri, eller om det vil give den den heldigste Retning, er maaske ikke ganske saa klart.« — I det andet Citat har Hildebrand tilladt

sig at stryge et lille Ord, der er temmelig afgørende. Smith siger nemlig: at Individet ved at fremme sin egen Interesse ofte (»frequently«) fremmer Samfundets bedre, end om han i Virkeligheden tilsigtede at fremme den. Ordet »ofte« har Smiths Angriber strøget. — Paa lignende Maade er Helds Citat revet ud af Sammenhængen og unøjagtigt. Hele det Kapitel, af hvilke disse Citater ere tagne, ere netop et Bevis for, at Smith havde aabent Øje for de hyppige Sammenstød mellem Privat- og Samfunds-Interessen.

Det sidste Afsnit hos Schüller er helliget Belysningen af Klassikernes økonomiske Politik, der jo i en saa fremtrædende Grad har været Genstand for de historiske Nationaløkonomers Angreb. Han viser, at Klassikerne ikke manglede Blik for »de økonomiske Forholdsreglers Relativitet«, at de meget vel erkendte Nødvendigheden af, at den personlige Frihed i det Almenes Interesse ofte maa begrænses, og at de indrømmede Regeringen Ret til en temmelig betydelig aktiv Optræden paa det økonomiske Omraade. Fremfor nogen var de, viser han, Arbejdervenner: deres økonomiske Politik havde i en udpræget Grad det Formaal at gavne — ikke særligt »Kapitalisterne« — men netop Befolkningens store Masse.

Dr. Schüllers varmt skrevne lille Bog gaar mod Strømmen. Selv om man haaber og tror, at Strømmen engang vil vende sig, er det dog aldrig behageligt at arbejde imod den; — men der skal ogsaa Nogle til det, og helt savne Paaskønnelse ville de ikke. De, der begynde at blive trætte af den florer-

ende økonomiske Reaktion, der negativt ytrer sig i Ringeagt ligeoverfor Nationaløkonomiens Grundlæggere, positivt i den omsiggribende Statsindblandings-Mani — og deres Tal er neppe saa ganske ringe — ville hilse Dr. Schüllers lille Redegørelse velkommen.

A. P.-St.
